

Eesti Arsti üheksa aastakümnet

Andres Soosaar – Eesti Arst

Ajakirja Eesti Arst esimene number jõudis lugejateni I Eesti arstide kongressi avapäeval 2. detsembril 1921 (1). Seda päeva võib täie õigusega pidada Eesti meditsiini uueaegse erialase kommunikatsiooni sünnipäevaks, sest sel päeval said Eesti arstide jaoks korraga tegelikkuseks kongress kui suulise kommunikatsiooni kõrgvorm ning ajakiri kui kirjaliku suhtluse tõhus vahend. Küllap väärib Eesti arstkonna konverentside traditsioon eraldi uurimistööd ja käsitlust, kuid käesolevas artiklis on vaadeldud pisut lähemalt mõningaid tahke meie meditsiini kirjaliku kommunikatsiooni ja Eesti Arsti käekäigust selle ilmumise kõigi perioodide jooksul.

Mis tahes perioodilise väljaande puhul tuleb 90 aasta pikkust ilmumise ajalugu pidada kindlasti suureks saavutuseks, mis osutab ühemõtteliselt väljaandega seotud kogukonna enda suurele elujõule ja tema huvile kasutada ajakirja kaudu suhtlust selle elujõu edendamiseks. Iseäranis suure kaalu saavutavad need eksisteerimise aastad rahututes oludes, kus ajaloo pöörismid suutsid lühikese ajaga mitu korda Eestis valitsenud ühiskondlikke olusid kardinaalselt muuta. Kui rahvas ja selle liikmed tahavad nendes ühiskondlikes tormides püsima jääda, siis peavad nad ellujäämise nimel kohanema teatud piirini nende rajudega, aga säilitama samas kindlasti ka püüdluse iseolemise järele. Et meditsiinis domineerib siiski humanistlik mõõde, mis seab meedikute tegevuse peaeesmärgiks inimeste aitamise nende terviseprobleemide lahendamisel, siis annab see meditsiinile päris avara vaimse sõltumatus mis tahes poliitilistest doktriinidest ja äärmustest.

Nii ei ole paraku ka Eesti Arsti ilmumise aastakümned täidetud sugugi üksnes rahu-liku arenguga, vaid seotud arvukate teele kerkinud raskuste ületamisega. Samas olen täiesti veendunud, et kui Eesti Arsti hälli juures olnud kolleegid teadnuks, mida tulevik toob Eesti ühiskonnale, ei kõigutanuks see nende otsust luua 1921.–22. aastal see ajakiri. Pigem vastupidi, küllap

mõelnuks nad veel enam sellele, kuidas kirjasõna abil Eesti arstkonda konsolideerida ja harida. Heameel on tõdeda, et aegade jooksul on mitmeid kordi Eestis Arstis ajakirja enda varasemat käekäiku ja olusid kajastatud (1–4) ning nende kirjutiste abil on huvilistel on võimalik kergesti saada põhjalikum ülevaade Eesti Arsti väljaandmise varasemast ajaloost. Olgu siinkohal lühidalt meenutatud, et aastatel 1922–1940 ilmus Eesti Arst kuukirjana ning oma sisult ja vormilt stabiilse ajakirja väljaandmise võtmeisikuteks olid peatoimetajatena prof Siegfried Talvik (1922–1928) ja prof Albert Valdes (1929–1945) ning pikaajase toimetuse sekretärina prof Herbert Normann (1925–1944). Aastatel 1941–45 oli ajakirja väljaandmine nii väljaande nime, numbrite arvu kui ka sisu poolest õige heitlik, mis peegeldab väga ilmekalt ühelt poolt toimetuse soovi ajakirja väljaandmisega igal võimalusel jätkata, kuid teiselt poolt järjest raskemaid ühiskondlikke olusid selle plaani teostamiseks.

Nõukogude võim pidi Eesti territooriumil üle kümne aasta end kindlustama, enne kui 1958. aastal alustati taas eestikeelse meditsiinilise erialaajakirja väljaandmist. Et olud olid tublisti muutunud ning iga uus riigikord üritab vahetult eelnenut eitada, siis ei ole imestada, et üle kuu ilmuma hakanud Nõukogude Eesti Tervishoiu (NET) tegemisi ei dikteerinud enam arstide seltsid ega Tartu ülikooli arstiteaduskonna akadeemiline kogukond, vaid hoopis Eesti NSV tervishoiuministeerium. Eks vajaks ka NETi sisu läbi aastate täpsemat analüüsi ja värskeid käsitlusi, kuid isegi põgusal vaatlusel ei kujunenud NETi peategevuseks tervishoiutöötajate ideoloogiline ümberkasvatamine, vaid põhiliselt avaldati ikka teaduslikku ja informatsioonilist materjali meditsiinilise tegevuse kohta meil ja mujal. Küllap aitas sellise toimetuspoliitika realiseerumisele kaasa materialistliku maailmavaate domineerimine nii 20. sajandi teise poole arstiteaduses kui ka nõukogude ideoloogias, samuti see, et ajakirja töö korraldamises

loid toimetuse, selle kolleegiumi ja nõukogu liikmete ning kaastööde autoritena kaasa Tartu ja Tallinna teadusasutuste õppejõud ja teadurid ning praktiseerivad arstid Eesti eri piirkondadest. Kui kauaaegne NETi (1965–1988) ja Eesti Arsti (1989–1999) peatoimetaja dr Oku Tamm tegi 2002. aastal ajakirja 80. aastapäeval siiani meil veel avaldamata tagasisaate NETi ning alates 1989. aastast taas ilmumist alustanud Eesti Arsti tegemistele aastani 2000, siis rõhutas ta mitmeid kordi pidevaid otsinguid ja püüdlusi väljaande sisu seadmisel nõnda, et see vastaks parimal võimalikul moel meie meedikutele lugejaskonna vajadustele ja huvidele. Nendes otsingutes torkab silma toimetuse soov järjekindlalt parandada artiklite teaduslikku kvaliteeti. Nii märkis ta toona, et juba aastatel 1958–1965 laekus NETile aastati 211–287 kaastööd, millest jäeti igal aastal avaldamata 40–50 kirjutist. Samuti alustati alates 1965. aastast tänapäeva seisukohalt nii olulise teadusartiklite avaldamiseelse retsenseerimisega.

Aastatel 2000–2010 oli ajakirja peatoimetajaks dr Väino Sinisalu, kelle ettevõtmisel muutus Eesti Arst taas täiel määral Eesti Arstide Liidu kuukirjaks ning ilmavalgust nägi ka ajakirja veebiversioon. Kindlasti väärrib tunnustust ajakirjas avaldatud artiklite teemavalik, mis jälgis tundlikult nii maailma meditsiini värsked suundumusi kui ka kodumaise tervishoiu saavutusi ja valupunkte. Ajakirja oluliseks väljundiks praktilisse meditsiini sai Eesti enda ravijuhendite operatiivne avaldamine väljaandes. Teadusmaailmas riigipiiride ähmastumise, teadustööde väärtuse süveneva kvantitatiivse hindamise, tõendus põhise meditsiini metodoloogiliste aluste ühtlustumise ning internetivõimaluste pideva avarumise tingimustes muutus sel perioodil Eesti Arsti väljaandmise järjest aktuaalsemaks teemaks ajakirja rahvusvaheline tunnustamine teadusajakirjana ühes kõigi selleks vajalike toimetuskriteeriumidega (eelretsenseerimine, rahvusvaheline toimetuse ja autorkond jm), mille kõige kindlamaks

tagajaks oleks ajakirja teadusartiklite sisu kajastamine rahvusvahelistes teaduspeerioidika andmebaasides. Seega tõstatus taas kord küsimus Eesti Arsti missioonist ja tähendusest erialase kommunikatsiooni maastikul üldisemalt, mis omakorda kätkeb olulise aspektina valikut ajakirja senise Eesti rahvusliku orientatsiooni või siis pigem rahvusvahelise levi eelistamise vahel. Neid ja teisi Eesti Arsti väljaandmise uue aastatuhande alguse sõlmküsimusi on väga sisukalt analüüsinud akadeemik Ain-Elmar Kaasik ajakirja 85. sünnipäeva märkivas ülevaates (4).

Kui vaadelda Eesti Arsti 90 aastat väldanud teekonda tänase päevani, siis torkab silma, et hoolimata ajaloo keerdkäikudest ning väljaandjate ja isegi väljaande nime vahetumisest aegade jooksul on ajakirja missioon ja struktuur püsinud üllatavalt stabiilsena. See missioon on sisaldanud eestikeelse ja eestimeelse teadusliku meditsiini edendamist nii kodumaise kui ka rahvusvahelise kogemuse alusel ning struktuur pakkunud järjekindla regulaarsusega kokkuvõttes sadu originaalseid uuringuid, teadusülevaateid, kliiniliste juhtude kirjeldusi, revisioovitusi, poleemikat ja diskussioone ning informatsioonilisi teateid tuhandetelt meie tublidelt arstiteadlastelt ning praktiseerivatelt arstidelt alates 1921. aastast. Loomulikult väärivad tänu ja lugupidamist kõik ajakirja väljaandjad, toimetuste ja toimetuste kolleegiumide liikmed ning retsensendid, kes on nõu ja jõuga olnud abiks Eesti Arsti väljaandmisel, kuid sarnaselt mis tahes teise väljaandega oleme vaid autorite ja lugejaskonna vahendajaks ning soovime jätkata senist tõhusat koostööd Eesti meditsiini ja ajakirja ees seisvate väljakutsete lahendamisel!

andres.soosaar@eestiarst.ee

KIRJANDUS

1. Kutsar K. Eesti Arst 1922 ... 1940. Eesti Arst 1989;(1):5–16.
2. Kutsar K. Eesti Arst 1941 ... 1944. Eesti Arst 1990;(5):407–13
3. Kalling K. Ajakiri eesti arstile. Eesti Arst 2002;81:251–54.
4. Kaasik A.-E. 85 aastat Eesti Arsti. Eesti Arst 2007;86:611–3.

Prof Siegfried Talvik,
EA peatoimetaja
1922–1928

Prof Albert Valdes,
EA peatoimetaja
1929–1945

Dr Oku Tamm, NETi
ja EA peatoimetaja
1965–1999